

Hírlevél

XII. évfolyam 1. szám
2007. május

Tartalomból:

*A Nonprofit Szövetség
2006. évi főbb programjai*

*Új típusú, formalizált együttműködés
a munkaerőpiaci szervezettel*

Együttműködési megállapodás

*„Közös Út Európába:
Tudás – Tapasztalat – Fejlődés“
Nemzetközi szeminárium a Visegrádi
Országok civil szervezeti képviselői
számára*

*„East East: Partnership beyond
Borders”*

*Program Nemzetközi Visegrád Alap
Nemzeti Civil Alapprogramtámogatásával*

*„Mindennapi demokrácia – Állampol-
gári részvétel a politika formálásában”*

*Műhelyvita –
Budapest, 2007. február 19.*

A Nemzetközi Budapest Műhelyről

*Római ifjúsági csúcstalálkozó:
Európai fiatalok találkozóán vitatják
meg Európa jövőjét*

*Térségi Szociális és Foglalkoztatási
Fejlesztő Központ, Dombóvár*

HEFOP 2.2

15 ÉVES A NONPROFIT SZÖVETSÉG!

Kedves Barátaim!

Kiváltságos időszak kezdetén választott meg 2004-ben a Közgyűlés a Szövetség elnökének, abban az évben, amikor Magyarország az Európai Unió tagállama lett. Nagy reményekkel és elvárásokkal indultunk neki mi civilek is – az országgal együtt – ennek az új időszaknak. Voltak reményeink, amelyek beteljesültek, voltak hiábavaló erőfeszítéseink és voltak csalódásaink. Azt gondoltuk, hogy komoly pozícióváltás fog bekövetkezni a civil szervezetek társadalomban, a feladatok megosztásában betöltött helyét tekintve. S valóban sok vonatkozásban megtörtént a pozícióváltás (nem biztos, hogy abban az értelemben, ahogyan akkor gondoltuk), azonban nagyon sok vonatkozásban még fontos változások váratnak magukra.

A legszembetűnőbb változás – mondhatni paradigmaváltás – talán abban a vonatkozásban történt, hogy megkezdődött a civil szervezetek professzionalizálódása, azaz specializált szakmai szervezetekké történő átalakulása, minden szempontból, a projektek végrehajtása, adminisztrálása, és elszámolása szempontjából is – s ma már a „civil-nonprofit” inkább egy működési formát jelent valóban, és nem lelkes amatőrizmust.

Még az első Európa terv keretében szervezeteink hozzájutottak jónéhány uniós forráshoz, ami lehetővé tette számunkra is, hogy „beleköstöljünk” az uniós pályázatok és projektek „modus vivendi-jébe”, azaz abba, hogy hogyan is működik a híres „brüsszeli bürokrácia”, és annak hazai irányító és végrehajtó rendszere. Tagszervezeteink közül sokan kimaradtak ebből a tapasztalatból, s ezért csalódtak. Mások, - tagszervezeteink több mint fele – azonban azok közé a „szerencsések” (vagy talán mégsem kellene idézőjelbe tenni?) közé tartoznak, akik elnyertek uniós pályázatot a HEFOP, EQUAL, ROP programokban. Ezeknek a szervezeteknek sem egyértelműen pozitív sikerélménye alakult ki az elmúlt néhány évben. Sok esetben kiderült, hogy nem

vagyunk felkészülve uniós projektek végrehajtására, adminisztrációjára, elszámolására, és a finanszírozás menedzselésére sem. Az is kiderült, hogy a magyar irányító és közreműködő szervezetek sem igazán felkészültek a projektek folyamatos elszámolására és zökkenőmentes finanszírozására, továbbá a nyertes szervezetek segítésére és támogatására. Az uniós pályázatokban való részvétel rákényszerítet minket a szervezeti és működési szakmaiság –profizmus- kialakítására, s már oda a hősidők romantikus civil bája. A civil szervezeteknek meg kellett lépniük a profizmust igénylő átalakulást, ellenkező esetben nem képesek levelezni a súlyos milliók menedzselését igénylő projekteket, illetve az azzal folyamatosan együtt járó likviditási problémákat.

Szövetségünk funkciója is egyfajta átalakuláson ment át, hiszen a hőskorszak „fészek-melegének” és összetartásának kifejeződése helyett inkább az uniós pályázatok végrehajtásában részt vevő civilek érdekképviseletét kellett ellátnunk, illetve közvetítenünk kellett a felek (civilek – kormányzati szervezetek) közötti kommunikációban. Tevékenységünk elmúlt háromévi fő iránya éppen a kényszerű helyzet által diktált szorításban alakult ki. A civil érdekvédelem és érdekérvényesítés új, formális (CFM) és informális (CNNy, Civil Lobbi Kerekasztal) pozícióit foglaltuk el, majd egyfajta közvetítő szerepet vállaltunk a kormányzati végrehajtás képviselő intézményei és a civil projekt végrehajtók között. Végül az uniós projektek monitoringjának civil résztvevőjeként tovább erősítettük helyzetünket a civil szervezetek képviseletében. E tevékenységek következtében olyan stratégiai pozíciót ért el Szövetségünk, amely egyedülálló helyzetet teremtett számunkra. Korábban nem volt szükség arra, hogy erőforrásaink jelentős részét erre a tevékenységre fordítsuk, hiszen a civil világ, és szervezeteink sem voltak, hasonló érdekérvényesítést igénylő pozícióban.

Ezt az új helyzetet kívánjuk kiaknázni és továbbépíteni a második Európa Terv, vagy másként NFT II keretében, amely megszabja lehetőségeinket és mozgásterünket is a következő hét évben.

A kormányzat ígéretes civil stratégiája azonban csak akkor válik valóra, ha **jelen vagyunk és kikényszerítjük a megvalósítást**: nevezetesen – a társadalmi részvétel eszközrendszerének fejlesztését, a civil részvétel jogi környezetének felülvizsgálatát és átalakítását, az állami támogatások pályázóbarát elemeinek megteremtését, az állami és önkormányzati közfeladat-ellátásban a civil szervezetek részvételének elősegítését.

Ezek csak akkor valósulhatnak meg, ha folyamatosan visszajelezzük azokat a működési irányokat, amelyek ellentmondanak az irányelveknek, és ha nem csak jelzőrendszerként, hanem alkotó partnerként is jelen vagyunk. S ez a jelenlét nem csupán a Szövetség csúcsszerveinek és vezetőinek jelenlétét igényli, hanem képesnek kell lennünk regionálisan, helyi, kistérségi szinteken is elfoglalni a minket megillető és a már kiharcolt pozíciókat.

Elkerülhetetlen, hogy az érdekvédelem, érdekérvényesítés pozitív módon történő megvalósításában az eddigieknél is alkotóbban vegyünk részt – és ne csak az érdekek és a problémák artikulációját valósítsuk meg – és ne csak csúcsszervezeti vezetők tevékenységének formájában – hanem konkrét monitoring, feltételteremtő, illetve az új feltételek – pl. szervezeti akkreditáció – megteremtésében közreműködő módon és a helyi, regionális szinten található szervezeteink aktív tevékenységét bevonva fogalmazzuk újra identitásunkat. Igen, strukturális változások kellene – amelyek lehetővé teszik, hogy regionális szinten csoportba szervezve stratégiai közreműködő partnereink legyenek tagszervezeteink. Jó esélyünk van arra, hogy ezt az új stratégiát hatékonyan megvalósítsuk, hiszen az elmúlt hetekben írtuk alá az együttműködési megállapodást a Foglalkoztatási és Szociális Hivatallal, mely konkrét kereteit, és a feltételeit is tartalmazza azoknak az eljövendő regionális foglalkoztatási és szociális programoknak, amelyek alapvetően biztosítják a regionális és helyi Munkaügyi Központokkal történő jövőbeli együttműködésünket. Ezáltal ténylegesen

megvalósulhat az állam feladatok civil átvállalása egy konkrét intézményi és feladatstruktúrában. A „hideg profizmus” azonban nem szoríthatja ki az összetartozás élményét és szükségességét. A közös sorsban való osztozás „akol melege” azonban nem elegendő a jövőben. Szövetségként komoly, potens hálózatot kell létrehoznunk és működtetnünk annak érdekében, hogy ki tudjuk aknázni minden szinten az eddig elért lehetőségeinket, és sikeres részesei tudjunk lenni, tagszervezeteinkkel közösen a 2007 – 2013 közötti időszak változásainak. Rajtunk is múlik, hogy mekkora részt tud az állam átengedni feladataiból, s az elmúlt évek változásait megfigyelve úgy gondolom, hogy a civil világ elindult azon az úton, hogy megfeleljen a szektor semleges normáknak, elvárásoknak, standardoknak. Ehhez a folyamatos alkalmazkodáshoz, változáshoz és átalakuláshoz kívánok jó egészséget, erőt és kitartást, és mi mint Szövetség megkíséreljük az összetartozás állandóságát is jobban megteremteni, mint ahogyan ez eddig sikerült.

*Dr. Kövér Ágnes
elnök*

Társadalmi Egyeztetés Eljárási Normarendszere TEEN Program

A program célja a civil szervezetek és a közigazgatási intézmények közötti társadalmi egyeztetéseknek, párbeszédnek a formalizálása, normarendszerbe foglalása. Mindez annak érdekében, hogy e két szektor közötti együttműködés hatékonysága növekedjék. A normarendszer ajánlást ad a partnerség kialakítására, a társadalmi egyeztetés folyamatának, ütemének, tervezésének kialakítására, lehetővé téve ezzel, hogy a tartalmi kérdések nagyobb hangsúlyt kaphassanak az egyeztetések folyamán.

A programot a NIOK Alapítvány, a Természetvédők országos Szövetség és a Reflex Környezetvédő Egyesülete az Európa Tanács támogatásával valósítja meg. A program során országos, ágazati és regionális munkacsoportok dolgozták ki az ajánlásokat, ezen munkacsoportokban közigazgatási és civil szereplők egyaránt képviseltették magukat.

A Nonprofit Szövetség az ágazati munkacsoport tevékenységében vett részt.

A munka még korántsem fejeződött be, de alább összefoglalót adunk a ŰTEEN program jelenlegi állásáról.

BEVEZETŐ

A demokratikus működés egyik legfontosabb feltétele, hogy a politikai döntéseket széles érdekartikulációjú nyilvános vita előzze meg, a vitában pedig felismerhető érdekű, és kompetenciájú résztvevők vegyenek részt. Ha ez nem biztosított, a politikusok, döntéshozók nem képesek megismerni a versengő megoldási javaslatokat, a társadalomban meghúzódó érdekek szövevényét, és akkor semmi sem akadályozza meg a rossz döntés meghozatalát.

A politikusi hivatás¹ tehát felül kell, hogy emelkedjen a szakpolitikán, és döntése társadalmi hatását, több területet érintő eredményét kell, hogy számba vegye. Ezt a weber-i gondolatot, és ennek elfogadását tarjuk a TEEN program kiinduló alapjának. A közpolitikát alakító politikusok felelőssége, hogy az aktuálpolitikai és szakpolitikai érdekeken túl döntéseik meghozatala során a társadalom és a gazdaság több területén arti-

¹ M. Weber (1919) Politika, mint hivatás

kulálódó, megjelenő érdekeket vegyék számba. Ebből következően ma Magyarországon is szükség van komoly és széleskörű társadalmi egyeztetésekre. Ez nemcsak a civil szervezetek és a társadalom érdeke, hanem minden olyan politikai tényezőé, mely nem akar dilettáns döntéseket hozni.

A nyitott kormányzás elvének elfogadása, a társadalmi egyeztetés fontosságának elvi szintű megfogalmazása, és a társadalmi aktivitás növelésére tett erőfeszítések hazánkban is abba az irányba hatnak, hogy a kormányzati, közigazgatási döntések hatékonysága és minősége növekedjék. A TEEN programban résztvevő partnerek meggyőződése, hogy a társadalom széles rétegeinek bevonásával meghozott döntések, az hogy bátran és érdemben együttműködnek a társadalom és a gazdaság szereplői, vezethetnek oda, hogy a kormányzati munka ténylegesen demokratikus és nyitott, a meghozott döntések végrehajthatóak és eredményesek lesznek.

Célunk, hogy az általunk kidolgozott, a közigazgatási és a civil szakértőkkel megvitatott, és minden érdeklődővel egyeztetett normarendszer, ajánláscsomag a jövőben alkalmas legyen arra, hogy kiindulásként szolgáljon a társadalmi egyeztetések lebonyolításához, az együttműködések kialakításához, megállapodások megfogalmazásához. Partnereinkkel és a programba bevont szakértőkkel együtt azon dolgozunk, hogy minél szélesebb körben alkalmazzák, befogadják ajánlásainkat, ezáltal erősítve a partnerséget, az együttműködések szerepét a közpolitikai, szakpolitikai döntéshozatalban.

Tanulmányunk a fontosabb fogalmak definiálását követően áttekinti a társadalmi egyeztetések hazai jogi környezetét, a társadalmi egyeztetés folyamatára illeszkedve az elvi követelményrendszer elemeire támaszkodva írja le az ajánlásokat, követelményeket, szabályozandó, továbbgondolandó problémákat, és azok rövid háttérmagyarázatát. Végezetül két szempontból is összefoglaljuk ajánlásainkat, egyrészt a partnerségben résztvevő különböző szereplők szempontjából, másrészt a folyamat megszervezésének praktikus szempontjait figyelembe véve.

MUNKÁNKKAL KAPCSOLATOS ELVÁRÁSOK

Amikor nekifogtunk a program megvalósításához, megfogalmaztuk, hogy ideális esetben milyen követelményeknek, elvárásoknak kell megfeleljen az általunk kidolgozott szabályozás, ajánlás. Főbb céljaink a következők:

- Az egyik legfontosabb célunk, hogy praktikus támpontokat, segédletet adjunk ahhoz, hogy a társadalmi egyeztetést kezdeményező, vagy abban részt vevő szervezetek, tudják, mit tegyenek, milyen konkrét lépései vannak egy társadalmi egyeztetésnek általánosságban, és az ő konkrét esetükben.
- Alkossunk egy kritériumrendszert, amely összefoglalja, hogy melyek azok a minimum követelmények, amelyek egy folyamatot társadalmi egyeztetéssé tehetnek.
- Ehhez kapcsolódik, hogy az ajánlásrendszer a jogi szabályozásra kell épüljön, a jogi kereteket egészítse ki, pontosítsa, s így alkalmassá váljon arra, hogy a további szabályozási feladatok kiinduló anyaga legyen.
- Mindemellett az ajánlásrendszer alapja kell legyen annak is, hogy milyen irányokba lehetne továbblépni a hazai társadalmi egyeztetéshez kötődő gyakorlat fejlesztésében, nemcsak konkrét esetek kapcsán, hanem a tekintetben is, hogy mindkét érintett szféra ezen területen való tudásának, jártasságának, készségének fejlesztése, attitűdjének változtatása megtörténhessen.
- Ajánlásaink kompromisszumra épülnek, azaz az elméleti, és jogi szabályozási elvárások mellett, megjelennek azok a korlátozó tényezők, amelyek a hazai társadalmi, politikai, közigazgatási, közgondolkodásbeli, és nem utolsó sorban a társadalmi egyeztetéshez kötődő gyakorlat jellemzőiből vezethetőek el.

- Azon sajátosságból kiindulva, miszerint a társadalmi egyeztetéshez kötődő követelményrendszer bizonyos területei szabályozhatóak - míg más területeken kevésbé eredményesnek tűnik ez a módszer a problémák kiküszöbölésében -, sajátja az ajánlásrendszernek, hogy a szabályozható területekre kiemelten koncentrálnak, hangsúlyosabban jelenik meg a program egészében. Mindemellett megfogalmazzuk azokat a továbblépési lehetőségeket is, amelyek komplexebb kezelést, a társadalmi egyeztetésekhez való pozitívabb hozzáállást igényelnek a szereplők mindegyike, a társadalom egésze, továbbá az általunk vizsgált társadalmi egyeztetésekre koncentrálnak az állami szereplők, a politikai szféra és a civil szektor részéről.

TÁRSADALMI EGYEZTETÉS FOGALMA, DEFINÍCIÓK

TÁRSADALMI EGYEZTETÉS

A társadalmi egyeztetés ismérvei a következők:

- Kommunikáció, melynek lényege a szabad vélemény-nyilvánítás, illetve a kölcsönös és folytonos információáramlás.
- Döntéselőkészítési folyamatra vonatkozik, melyben
- érdemben figyelembe veszik a beérkezett inputokat.
- Résztvevői az adott döntéselőkészítési folyamatban közvetlenül vagy közvetetten érintett szereplők (egyéneket és szervezeteket).

Az általunk vizsgált társadalmi egyeztetések körének meghatározásához jelentősen szűkíteniünk kell a fenti értelmezést.

- A társadalmi egyeztetést három szinten vizsgáljuk, az országos, regionális és ágazati szintű társadalmi egyeztetések sajátosságait elemezzük.

- A döntéshozatali folyamatok vizsgálatát a közigazgatás ezen három szinten döntéselőkészítésekre korlátozzuk.
- A szereplőket a civil és a közigazgatási szektor szereplőiben korlátozzuk.
- Kizárólag e két szereplő közötti kommunikációt vizsgáljuk.

Kimaradt tehát elemzésünkben, a társadalmi egyeztetések számos csoportja, melyek javarészt nem kevésbé fontosak, és megállapításaink egy része vonatkozatható ezekre is. Fontosságuk okán számos utalás történik ezen területekre ajánlásaink kifejtése során:

- A nemzetközi szintű, így az Európai Unió szintű és EU országok közötti egyeztetések, bár kiemelten fontosnak tartjuk ezt a területet, ebben a programban nem képezték elemzésünk tárgyát.
- A regionális szint alatti, pl. az önkormányzatokkal történő egyeztetések szintén kimaradtak jelenlegi vizsgálódásunk köréből.
- A szereplők korlátozása következtében nem foglalkozunk a nemzetközi szereplők bevonásával történő, a gazdasági és szociális partnerek között folyó, és a lakossággal történő társadalmi egyeztetésekkel sem. Mint később látni fogjuk a civil szervezetek fogalom-meghatározásával tovább szűkítjük a lehetséges vizsgálandó egyeztetések körét.
- A civil szektoron belüli egyeztetések, delegálási és képviselői rendszerek szintén nem képezik jelenlegi vizsgálatunk tárgyát. De nem győzzük hangsúlyozni, ezen nem vizsgált területek kiemelt fontosságát abban, hogy a társadalmi egyeztetés, mint munkamódszer a politika alkotás, a kormányzás alapja lehessen.
- A szakmai egyeztetések azon része sem vizsgálatunk tárgya, amelyek olyan jellegű kérdésekben folynak, melyek megválaszolása kizárólag egy

szakmán belüli szakértői egyeztetés lebonyolításával oldható meg.

- Végezetül nem foglalkozunk azokkal a társadalmi egyeztetésnek nevezett, de annak ismérveit nem hordozó vitákkal, amelyek valójában nem a döntéshozatal előkészítés folyamatába, hanem a politikai kommunikáció területébe illeszkednek.

Azaz jelen esetben társadalmi egyeztetésen az állami és a civil szféra közötti országos, regionális és ágazati szintű társadalmi egyeztetéseket tekintjük át,² a minisztériumok, hatóságok munkájához kapcsolódó döntéshozatali folyamatokat támogató civil véleménynyilvánítást, konzultációt.

Egyrészt azon közigazgatásban hozott döntéseket, szabályozásokat, tervezéseket illetve az ezeket előkészítő folyamatokat vizsgáljuk, amelyek során a szokásos inputok (a döntésben, döntéshozatalban, stb. felelős személyektől illetve az általuk felkért szakértőktől származó bemenetek) mellé érkeznek további inputok a civil szférából, szervezetek és szakértők felől, és ezek az inputok érdemben befolyásolják a folyamat során létrehozott, a folyamat eredményeképpen létrejövő output minőségét.

Másrészt vizsgáljuk a civil szférából érkező az állami szféra felé kinyilvánításra kerülő petíciók, véleménynyil-

2 Ajánlásaink kidolgozása a három terület (országos, regionális és ágazati szintű társadalmi egyeztetések) szerint létrehozott munkacsoportok segítségével történt. Ennek megfelelően a munkacsoportokban résztvevő szakértők javarészt egy-egy területre koncentráltak, annak eseteit elemezték, elméletét vitatták meg. A munka során felszínre került több probléma is a hazai regionális és szakmai egyeztetésekre vonatkozóan. A program keretein belül nem vállalkozunk arra, hogy a regionális és ágazati egyeztetésekre külön illeszthető, azok speciális problémáit megoldó szabályozást alkossunk, néhány esetben – a társadalmi egyeztetések külön szabályozást igénylő csoportjának tekintve pl. az ágazati egyeztetést - utalunk ezek meglétére, és kezelésének lehetőségére. (A program dokumentációjában, honlapján megtalálhatóak a témával foglalkozó anyagok, tanulmányok.)

vánítások, problémafelvetések nyomán kialakuló társadalmi egyeztetéseket, tehát amelyekben a petíciót követően a probléma feloldása érdekében az állami szféra hatáskörébe tartozó döntések, szabályozások, stb. szükségesek.

A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS HASZNA

A társadalmi egyeztetésen alapuló, azzal kiegészülő konszenzusos döntéshozatal, tervezés haszna a társadalom, illetve az egyeztetésben résztvevők számára

Az alábbiakban összefoglaljuk azokat az előnyöket, amelyek a társadalmi egyeztetés nyomán meghozott döntéseket, az e nélkül lezajlott előkészítő munka eredményeképpen meghozott döntésektől megkülönböztetik.

Legitim döntés A meghozott döntések legitimációja növekedik azáltal, hogy társadalmi egyeztetési folyamat eredményeképpen jön létre, konszenzuson illetve szélesebb körű egyetértésen alapul.

Jobb minőségű döntés A társadalmi egyeztetés alapvető célja, hogy a társadalom és a gazdaság szereplői közül minél szélesebb réteg szakértelmét, igényeit, információit becsatornázza minőségében jobb döntés születésére. Feltételezhetjük, hogy az inputok mennyiségi növekedése, amennyiben hatékony feldolgozási módszerekkel párosul képes az output minőségét javítani, azaz az általunk vizsgált társadalmi egyeztetések eredményeképpen végeredményben jobb döntések, tervek, szabályozások, stb. születnek. Ezzel párhuzamosan javítják a társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek munkájának hatékonyságát, vállalt feladatainak magasabb szintű, jobb minőségű teljesítését.

Sikeresebb végrehajthatóság A társadalmi egyeztetés nyomán meghozott, a döntéshozó számára nem látható igényeket, információkat és problémákat is számításba vevő és megoldó döntés társadalmi elfogadottsága a vélemények hatékony becsatornázásának, figyelembevételének eredményeképpen alakul, s így növekedik a sikeres végrehajthatóság esélye.

